

Наукові праці академіка Дністрянського є складовою частиною скарбниці національної політико-правової думки і не втрачають своєї актуальності й сьогодні.

Список використаних джерел:

1. Дністрянський С. Теорія конституції. *Станіслав Дністрянський як конституціоналіст*. Львів, 1999. С. 186—208.
2. Савчак А.В. Конституційно-правові погляди Станіслава Дністрянського : автореф. ... канд. юр. наук: 12.00.01. Київ, 2009. 22 с.
3. Стецюк Н. Академік Станіслав Дністрянський і його проект Конституції. *Український часопис конституційного права*. 2016. №1. С. 67—70.
4. Стецюк П. Станіслав Дністрянський як конституціоналіст. Львів, 1999. 232 с.

Науковий керівник: Подковенко Т. О., к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права Тернопільського національного економічного університету.

ВИБОРЧЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЗУНР

ФЕДИК Наталія Ігорівна,
*студентка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

Впродовж ХХ століття в Україні відбувалися важливі історико-правові процеси, розвивалися основні засади для функціонування законодавчої системи, зокрема виборчого законодавства, оскільки держава, яка прагне розбудовуватися, повинна вдосконалювати систему органів державної та місцевої влади та власне законодавство. Так, у період діяльності Української Національної Ради, як вищого представницького органу Західноукраїнської Народної Республіки, було прийнято конституційний акт – «Тимчасовий Основний закон» від 13 листопада 1918 р., у якому було зафіксовано принцип верховенства і суверенітету народу. Не менш цінною пам'яткою українського правового законодавства цього періоду став Закон про вибори до Сейму, прийнятий 14 квітня 1919 р., який закріплював основи виборчої системи ЗУНР.

До дослідження історичних аспектів діяльності ЗУНР зверталася низка науковців, зокрема, О. Полянський [7, 8], В. Шепетюк [12], І. Васюта [1], С. Макарчук [3]. Однак менш дослідженим залишається окреслений історичний період у державно-правовому аспекті. Так, законодавству ЗУНР присвячено чимало праць вчених-науковців, серед них, зокрема, І. Мищика [5], М. Кравчука, С. Кульчицького та Б. Тищика [9, 10]. До цієї проблеми звертаються і сучасні історики, зокрема, М. Луцький, В. Ухач. [11], П. Музиченко [6].

Метою публікації є аналіз змісту, принципів і положень виборчого законодавства ЗУНР.

Виходячи із мети у науковій розвідці поставлено завдання розглянути основні законодавчі документи для аналізу змісту, основних положень та принципів виборчого законодавства ЗУНРу.

Короткий та драматичний період діяльності ЗУНР, попри складні історичні умови щодо формування власної правової законодавчої системи, демонструє напрацювання у напрямках законодавчого забезпечення державотворення. У правовому полі уряд ЗУНР певний час опирався на сформоване законодавство Австро-Угорщини, зокрема, щодо функціонування інституту виборчого права, адаптуючи їх до тогочасних суспільно-історичних умов та викликів. Так, дослідник І. Луцький у статті «Правова характеристика конституційного законодавства ЗУНР» провів аналіз Тимчасової Конституції і, зокрема, прийнятий 13 листопада 1918 року «Тимчасовий основний закон про державну самостійність українських земель бувшої Австро-Угорської імперії», що складався з п'яти артикулів і визначив основні конституційні засади ЗУНР. Як зазначає М.І. Луцький, «Артикул 4 закріплював верховенство і суверенітет народу в державі, який здійснює їх через свої представницькі органи, обрані на підставі загального, рівного, прямого виборчого права під час таємного голосування, за пропорційною системою. Виборчим правом наділялися всі громадяни держави, без урахування національності, статі» [2].

Нова легітимна влада, виражаючи волю народу, прийняла закони «Про скликання Сейму Західної області Української народної республіки» від 19.03.1919 року. М. Луцький підкреслює, що послі Сейму обиралися національно-пропорційною системою, що гарантувало всім національним меншинам право мати своїх представників у парламенті [2].

Для проведення виборів до Сейму утворювалися територіальні виборчі округи, які в свою чергу ділилися на менші дільниці. Ці дільниці в більшості випадків прирівнювалися громаді. Якщо громада становила понад 2 тисячі осіб, вона утворювала кілька виборчих дільниць. Виборчі комісії, склад яких, їх діяльність визначалися законом, проводили вибори. Кожну таку виборчу комісію очолював державний повітовий комісар. УНРада призначала членів Головної виборчої комісії, які мали засідати у Державному Секретаріаті внутрішніх справ [9]. Приміщення державних адміністративних органів виділялись для діяльності дільничних та окружних виборчих комісій. Представники партій, громадськості могли бути присутніми під час виборів як спостерігачі, контролювати підрахунок голосів, їм було надано право підпису виборчих документів разом із членами комісій.

Для того, аби було забезпечене виборче право усіх національних меншин на представництво у парламенті, було впроваджено національно-пропорційну систему. Для цього вся територія ЗОУНР була поділена на 18 округів, з яких 12 були українськими, 5 польсько-єврейськими, 1 німецький округ [14]. Загальна кількість депутатів однопалатного Сейму становила 226 осіб, серед них 160 становили українці, 33 особи – поляки, 27 осіб – євреї та 6 осіб – німці [5]. Для того, щоб представники від тої чи іншої партії могли обиратися виборцями, укладалися списки кандидатів від партії, які мали містити не менше сотні підписів виборців. Лише особа, якій виповнилося не менше 25 років і яка йшла лише в одному партійному списку, могла бути затвердженою в кандидати до виборів. Кандидати, які після виборів залишилися не обраними, вважалися заступниками послів згідно виборчого списку. Якщо із певних причин обраний посол вибував, то його місце посідав перший серед не обраних його заступник. Усім виборцям надавалося активне право голосу з 21 року, а право бути обраним (пасивне) – з 25 років [4]. Існувала певна категорія осіб, які позбавлялися свого виборчого права обирати чи бути обраними, а саме – особи душевнохворі, раніше засуджені за вчинення кримінальних злочинів, за злочини і порушення проти виборчої свободи. Цікавим є і факт позбавлення виборчого права осіб, які протягом останніх двох років більше двох разів засуджувалися за пияцтво [13].

Однак розвиток історичних подій унеможливив скликання Сейму у червні 1919 ро-

ку, а також проведення самих виборів.

Таким чином, проведений аналіз сучасних наукових розробок заявленої наукової теми дозволяє говорити про особливу увагу, приділену проблемі виборності та виборчому праву періоду ЗУНРу, у яких окреслено вибори як важливий інститут народовладдя, що забезпечує можливість народу здійснювати свої конституційні права через представницькі органи влади, обрані на основі загального, прямого, рівного, таємного голосування.

Історичні уроки боротьби українського народу за незалежність періоду 1917-1923 років, зокрема, у законодавчому полі, довели важливість головних положень виборчого законодавства ЗУНР та дають можливість говорити про їх актуальність і сьогодні.

Список використаних джерел:

1. Васюта І. Політична історія Західної України (1918—1939). Львів, 2006. 335 с.
2. Луцький М. Правова характеристика конституційного законодавства ЗУНР. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2014. Вип. 27(1). С. 30-33.
3. Макарчук С. Українська республіка галичан: нариси про ЗУНР. Львів, 1997. 192с.
4. Маланій О. Конституційне законодавство ЗУНР. *Університетські наукові записки*. 2010. № 1. С. 56—63.
5. Мищак І. До історії законотворчості Західноукраїнської народної республіки. *Право України*. 2008. № 10. С. 156—163.
6. Музиченко П. Історія держави і права України: навч. посіб. 5-те вид., випр. і доп. Київ, 2006. 437 с.
7. Полянський О. Західноукраїнська народна республіка в контексті української національної революції 1917-1921 рр. *Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка*. Серія: Історія. 2003. Вип. 3. С. 80—82.
8. Полянський О. ЗУНР: місце і роль в загальноукраїнському національно-визвольному русі ХХ ст. (до 80-річчя ЗУНР). *Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка*. Серія: Історія. 1999. Вип. 8. С. 3—8.
9. Тищик Б. Законотворча діяльність та державний устрій Західноукраїнської народної республіки. *Галичина: Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис*. 2001. № 5—6. С. 195—201.
10. Тищик Б.Й. Західно-Українська Народна Республіка. 1918—1923 рр. (до 75-річчя утворення і діяльності). Коломия, 1993. 118 с.
11. Ухач В.З. Історія держави і права України: навчальний посібник (конспекти лекцій). Тернопіль, 2011. 378 с.
12. Шепетюк В. Уроки ЗУНР: проблеми сучасного українського державотворення. *Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка*. Серія: Історія. 2003. Вип. 3. С. 83—85.
13. Відозва Української Національної Ради від 01.11.1918. URL: <http://www.hainyzhnyk.in.ua/doc2/> (дата звернення: 07.04.2018).
14. Статут Української Національної Ради від 18.10.1918. URL: <http://www.hainyzhnyk.in.ua/doc2/> (дата звернення: 08.04.2018).
15. Кравчук Н.В. Военный фактор в строительстве Западноукраинской Народной Республики. *Закон и жизнь*. 2013. №12/2. С. 108—111.

Науковий керівник: Ухач В.З., к.і.н., доцент кафедри теорії та історії держави і права Тернопільського національного економічного університету.

